

Streszczenie

Dysertacja przedstawia utrwalony w polskim piśmiennictwie obraz dawnych Katowic - od czasu przekształcania się wsi w przemysłowe miasto do wybuchu drugiej wojny światowej. Celem pracy jest ukazanie, jak kształtował się wizerunek miasta, co go formowało i jakie jego odzwierciedlenie odnajdujemy w piśmiennictwie dokumentarnym. Przedmiotem analiz są reportaże, listy z podróży, szkice historyczne, przewodniki turystyczne skreślone przez odwiedzających miasto autorów, między innymi: Ferdynanda Goetla, Zofię Kossak, Józefa Lompę, Rafała Malczewskiego, Henryka Schmidta, Mieczysława Orłowicza, Stanisława Berezowskiego. Badane teksty pochodzą z okresu obfitującego w ważne zmiany cywilizacyjne, odzwierciedlają rozwój metropolii.

Katowice są traktowane jako miasto-palimpsest (wielowarstwowy tekst, który podlega ciągłej rewizji i przepisywaniu). Zastosowane metody interpretacji tekstów o Katowicach, polegające na połączeniu tradycyjnej historycznoliterackiej prezentacji z analizami inspirowanymi nurtami zwrotu przestrzennego w humanistyce (geopoetyką i geokrytyką) pozwalają na wydobycie bogactwa znaczeń i pełniejszego, wieloznacznego obrazu miasta.

Rozprawa składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy (*Badanie obrazu miasta. Inspiracje*) rozpoczynam od definicji miasta. Charakteryzuję motyw miasta w literaturze (z uwzględnieniem różnorodności podejść do tego zagadnienia we współczesnej humanistyce) oraz omawiam pojęcie palimpsestu jako kluczowe i wyznaczające oś myślenia o obrazie Katowic w polskim piśmiennictwie. Ważną częścią tego rozdziału są rozważania dotyczące współczesnych tendencji badań nad miastem inspirowanych nurtami zwrotu przestrzennego.

Kolejne części stanowią propozycję odmiennych sposobów odczytania katowickiego palimpsestu. W drugim rozdziale (*Zapisywanie miejsca*) analizuję teksty poszczególnych autorów. Ten fragment rozprawy został podzielony na dwa podrozdziały. Pierwszy (krótszy i bardziej syntetyczny ze względu na szczupłość materiału badawczego) podejmuje kwestię obrazu Katowic w piśmiennictwie do 1922 rok. Drugi stanowi analizę piśmiennictwa w latach 1922-1939.

Rozdział trzeci (*Aspekty i elementy obraz Katowic*) prezentuje i zestawia powtarzające się motywy, zagadnienia, elementy struktury miasta i ich tekstowe reprezentacje. Poruszam tutaj zagadnienia związane z postrzeganiem miasta. Analizuję też elementy obrazu – światło, barwy, pejzaż.

Summary

The dissertation presents the former image of Katowice, from the transformation of villages into industrial city to the outbreak of the World War II, preserved in Polish literature. The aim of the work is to show how the image of the city has been shaped, what it was formed by and how it's reflected in the documentary writing. The subject of analysis are reportages, the letters from journeys, historical sketches, tourist guides written by visiting authors, among others, by Ferdynand Goetel, Zofia Kossak, Józef Lompa, Rafał Malczewski, Henryk Schmidt, Mieczysław Orłowicz, Stanisław Berezowski. The analyzed texts from the period rich in important cultural changes reflect the development of the metropolis.

Katowice is regarded as a city-palimpsest (multilayer text, which is subjected to constant revision and rewriting). Applied methods of interpretation of the texts of Katowice combining traditional historical and literary presentation and analyses inspired by trends of spatial turn in humanities (geopoetics and geocriticism) allow to bring out the wealth of meanings and more complex, ambiguous image of the city.

The dissertation consists of three chapters. The first chapter (*Study on the image of the city. Inspirations*) starts from the definition of the city. I characterize the theme of the city in the literature (taking into account the diversity of approaches to this issue in contemporary humanities) and discuss the concept of the palimpsest as a central and defining a way of thinking about the image of Katowice in Polish literature. An important part of this chapter will be discussion of contemporary trends of research on the city inspired by the currents spatial turn.

Subsequent chapters examine different ways to read a palimpsest of Katowice. In the second chapter (*Saving a place*) I analyze the texts of individual authors. This part is divided into two sections. The first (shorter and more synthetic due to the lack of research material) addresses the issue of the image of Katowice in the literature until 1922. The second is an analysis of the literature in the years 1922-1939.

The third chapter (*The aspects and elements*) is the presentation and analysis of recurring themes, issues, structure elements of the city and their text representation. I raise these issues with the perception of the city as the editing of the city. It analyzes the image elements such as light, color, landscape.